

Mekane Yesus – en evangelisk kirke i Etiopia

AV OLAV SÆVERÅS

«Brevet fra Mekane Yesus-kirken» er i ferd med å bli et begrep i lutherske kirker i Europa og USA. Brevet det her er tale om, er, kort sagt, en begrunnet henstilling til kirkelige hjelpeorganisasjoner om å forandre de prinsipper som har vært lagt til grunn for meget av den mellom-kirkelige hjelp. Kirkeledere i Etiopia hadde funnet at mens det var forholdsvis lett å få midler til sosiale programmer og utviklingsprosjekter av forskjellig slag, så var det nesten umulig å få mange kirkelige hjelpeorganisasjoner til å gi støtte til evangeliserende og menighetsbyggende arbeid. Det var dette som fikk Mekane Yesus-kirken til å henstille til de forskjellige hjelpeorganisasjoner som kirken hadde hatt kontakt med, at de måtte forandre sin politikk, ikke bare for de unge kirkers skyld, men også for sin egen. De måtte ikke la seg binde av regler og ordninger som var uforenlige med deres ansvar som kirkelige organer. Brevet ble også sendt til generalsekretæren i Det Lutherske Verdensforbund og forlangt behandlet av forbundets eksekutivkomite. Dette ble gjort ved møtet i Indonesia, sommeren 1972. Brevet har tydeligvis kommet til å lage ringer i vannet og vært gjort til gjenstand for både studier og drøftelser. I Sverige har et studietvalg med representanter for Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Lutherhjälpen og Svenska Kyrkans Missionsstyrelse, utformet en meget lesverdig betenkning i forbindelse med brevet. Det har også vært behandlet i Norge, mer internt i misjonsorganisasjonene som arbeider sammen med Mekane Yesus-kirken og nylig også i Tidsskrift for Teologi og Kirke.

Vi skal her ikke gå nærmere inn på selve brevet, men vi vil prøve å gi en presentasjon av Mekane Yesus-kirken og den arbeidssituasjon den står i.

Det kristne Etiopia

Etiopias Ortodokse Kirke fører som kjent sine røtter som nasjonal kirke tilbake til det fjerde århundre. Man taler derfor stundom om Etiopia som et kristent land. Hvis man overhode kan tale om kristne land, så kan man vel også gjøre det når det gjelder Etiopia. Den ortodokse kristne tro er lovfestet som offentlig religion. Det er likevel et faktum at under 50 % av befolkningen tilhører den kristne kirke, selv om man regner kirketilhørighet så nominelt som overhode mulig. Dette har ikke alltid vært slik. For 150 år siden var nok prosenten av kristne atskillig nærmere 100. Grunnen til forandringen er ikke frafall i stor stil, men den ekspansjonspolitik som ble ført i de siste decenniene av forrige århundre. En rekke folkeslag ble da lagt under etiopisk herredømme. De fleste av disse var muhammedanere, men en stor del også animister. Den ortodokse kirke fulgte med når etiopisk administrasjon rykket inn i disse områder, men den hadde liten kraft til misjonerende innsats. Det var i disse områder at evangelisk misjon kom inn. I 1944 ble det ved keiserlig dekret bestemt at disse områder skulle være åpne for kristen misjon og undervisning. Men da hadde alt lenge en rekke evangeliske misjoner hatt arbeid i disse områder. Eldst er Evangeliska Fosterlandsstiftelsen og Bibeltroga Vänner. American Presbyterian Mission, den tyske Hermannsburgermisjonen, det lavkirkelige anglikanske Bible Churchmen's Missionary Society og Sudan Interior Mission, som senere skulle bli den største misjonen i Etiopia, kom også før krigen. Den siste var interkonfesjonell, men var hva teologi og menighetspraksis angår baptistisk. En rekke misjoner kom til Etiopia etter krigen. De viktigste i vår sammenheng var Norsk Luthersk Misjonssamband og American Lutheran Mission. Dansk Ethioper Mission kom i 1949, men den hadde store begynnervanskeligheter og kom vel ikke egentlig i gang før et ti-år senere.

Mekane Yesus-kirken – forhistorie, dannelse og organisasjon

«Den Evangeliske Kirke – Mekane Yesus i Etiopia», som navnet noe tungvint lyder i oversettelse, er ingen gammel kirke. Den ble dannet i 1959. Men røttene går tilbake et hundreår, til begynnelsen av svensk misjon i landet. En viktig grunn til at kirkedannelsen kom så sent er at evangelisk misjon lenge ikke så det som sin oppgave å danne en evangelisk kirke i Etiopia. Misjonen skulle arbeide for fornyelse og reformasjon av landets gamle kirke, og en av de første misjonærer i Etiopia, den kjente J. L. Krapf, så i forlengelsen av denne reformasjon

Etiopias gamle kirke som en misjonerende kirke i landene ved Etiopias grenser. Krapf og hans forgjenger Samuel Gobat, var ikke imponert av det de så i den etiopiske kirke. Til det må alt den representerte stå for langt fra deres württembergske pietisme, men de hadde en fast tro på bibelordet og var overbevist om at Ordet kunne reformere også den ortodokse kirken i Etiopia. Disse menn så derfor bibelspredning og bibelundervisning som det viktigste evangeliske misjoner kunne beskjeftige seg med i Etiopia.

Fosterlandsstiftelsen fulgte det samme prinsipp, selv i områder hvor den ortodokse kirke spilte liten rolle, som i Wollega. De evangeliske gikk til gudstjeneste i den ortodokse kirke og lot seg betjene med dåp og nattverd der. Evangeliske møter hadde man så senere på dagen. Selv da de evangeliske ble utstøtt og forfulgt av sin gamle kirke, var man ikke snar til å danne en evangelisk kirke. Det ble fra 1920-årene holdt gudstjeneste med sakramentsforvaltning på de svenske misjonsstasjoner i Addis Abeba og Wollega, men man avviste å se i dette en evangelisk kirkedannelse. Et nødsprinsipp, ville man kanskje ha kalt det. Det var således ikke gjort noen forberedelse til kirkedannelse da misjonærene måtte forlate landet på grunn av den italienske okkupasjon.

Krigstiden kom ikke til å bli den oppløsningstid for evangelisk kristendom i Etiopia, som nok en og annen misjonær hadde fryktet. Det gjaldt alle de evangeliske misjoner. Det ble en hard tid hvor mange av de potensielle ledere ble drept eller fengslet. Men det ble også år av vekst og konsolidering. Antallet på evangeliske kristne var i 1935 ca. 1 000. Etter krigen i 1942 var tallet kommet opp i 20 000. En annen ting som skjedde under misjonærenes fravær, var at de evangeliske søkte sammen til rådslagning og gjensidig hjelp. Med ujevne mellomrom holdt ledere for de forskjellige grupper møter, hvor man tok opp problemer som enkelte av eller alle de evangeliske gruppene støttet på. Det kunne være spørsmål som gjaldt gruppenes forhold til myndigheter og til den ortodokse kirkes presteskap eller det kunne være indre forhold i gruppene. Det var i dette forum at planene om en evangelisk kirke ble tatt opp. Det ble kalt inn til et møte i desember 1944, hvor kirkedannelse skulle drøftes. Det var ikke mange misjonærer i landet i 1944, og de som var, ble ikke invitert til dette møte. En forståelig nasjonalisme i en etterkrigstid kan ha spilt en rolle, men det har neppe vært viktig. Hovedårsaken var at misjonærene var ansett å være en hindring for den felles evangeliske kirke man ønsket å danne. Misjonene var jo bundet av sine konfesjoner, mente man. Det ble også

dannet en felles evangelisk kirke, men igrunnen kom den vel aldri til å fungere som kirke. Grunnene til dette er av teknisk så vel som av teologisk art. Kirken fikk aldri noen egentlig administrasjon, og det kom sjelden fra beslutning til handling. En hovedgrunn var at man klarte ikke å få istand en bekjennelse for kirken, som alle kunne samle seg om, og da det ble en bitter strid blandt den store gruppe evangeliske kristne i Kambatta om dåpen, mistet mange troen på en felles evangelisk kirke.

I 1954 var det blitt klart at den evangeliske kirke som hadde vært planlagt, ikke kom til å bli en virkelighet. Det ble da av Fosterlundsstiftelsens misjonærkonferanse tatt initiativ til dannelsen av en luthersk kirke. Forslaget ble møtt med velvilje av Misjonssambandets folk, og selv om andre grupper var mer tvilrådige, så var ingen direkte imot. Veien frem til kirkedannelsen i 1959 ble ikke uten torner, men man kom frem. Bibeltroga Vänner fant ikke å kunne gå med, og de grupper som hadde vært knyttet til deres arbeid, sluttet seg det følgende år sammen i en egen kirke, Den Lutherske Kirke. Den hadde i 1972, 2 800 medlemmer.

Mekane Yesus-kirken bærer ikke navnet «luthersk», men den er i følge sin konstitusjon en luthersk kirke. Den er forpliktet på Confessio Augustana og Luther's katekismer. Navnet «Mekane Yesus» ble først gitt til den nye evangeliske kirken i Addis Ababa, da den ble innviet i 1950. Det var kirkens gamle prest Qes Badima Yalew, som foreslo navnet, som snart ble tatt i bruk også av de andre lutherske grupper i landet. Det var derfor nærmest en selvfølge at kirken skulle bære det.

Organisasjonsmessig sett er Mekane Yesus-kirken bygget opp av menigheter samlet i synoder. Synodene har stor indre frihet. Innenfor konstitusjonens ramme har de det hele og fulle ansvar for sitt arbeid. Dette inkluderer kall og ordinasjon av prester. Men prester som er blitt ordinert i en synode, er dermed blitt en del av kirkens presteskap og kan tjenestegjøre i alle synoder. Det har vært rettet en del kritikk mot det sterke synodale selvstyre. Man har sagt at Mekane Yesus-kirken er en federasjon av synoder mer enn den er en kirke. Man skal merke seg at denne kritikk stort sett har kommet utenfra. I Etiopia har man ikke følt dette som noe problem. Det er en stadig voksende forståelse av at kirken er én, men samtidig er det synodale selvstyre respektert og verdsatt.

Ifølge konstitusjonen skal kirken sentralt ha hånd om alle saker som har med landets myndigheter å gjøre. Den har også ansvaret for alle internasjonale kontakter og står som eier for det som kirken har

av eiendom i alle synoder. I tillegg til dette skal sentraladministrasjonen utføre hva generalforsamling og eksekutivkomité måtte bestemme. Kirkens styre kan også gripe inn mot en synode eller menighet om disse setter seg ut over konstitusjonen, setter kirkens navn i vanry eller dens enhet i fare.

Kirken og misjonene

Kort tid etter at kirken var blitt organisert ble det fra misjonenes side tatt skritt til å overgi ansvaret for arbeidet til kirken. Det ble både fra synodenes og den sentrale kirkeledelses side gitt uttrykk for at man fant ikke tiden å være inne for et slikt skritt. En viktig grunn var at kirkens administrasjon var ikke utbygget for dette. Etter en rekke år med grundig forberedelse både på synode-plan og sentralt ble i april 1969 en avtale om integrasjon undertegnet av fem lutherske misjoner og Mekane Yesus-kirken. All eiendom ble overført til kirken, og den tok over ansvaret for og administrasjonen av alt arbeid som tidligere hadde vært administrert av misjonene. Dette skjedde ikke over natten. Det ble på synodeplan utarbeidet detaljerte avtaler for hver misjonsstasjon og hvert program som misjonene drev. Ved utgangen av 1972 var dette, med et par mindre unntak, fullført. Driftskontrakt for tre hospitaler som misjoner har drevet for regjeringen, har ikke vært innbefattet i avtalene mellom kirken og misjonene. Kirken ønsker og får støtte i penger og personell fra misjonene. Både penger og personell er lagt under kirkens administrasjon. Erfaringene fra dette nære samarbeid må sies å være de aller beste.

Utfordringen

Mekane Yesus-kirken opplever den situasjon den står i idag som en utfordring, først og fremst når det gjelder å forkynne evangeliet. Det betyr ikke at man vil se bort fra skole- og helsearbeid. Det kan ingen kirke gjøre i et land hvor analfabetismen er 85–90 %, og hvor der er områder hvor 4–5 millioner mennesker betjenes av mindre enn 10 leger. Kirkens lesekampanje har vunnet internasjonal anerkjennelse, og det helsearbeide som har vært og blir utført i misjonenes og kirkens regi, blir meget høyt vurdert. Kirken har likevel valgt å prioritere evangelisering og menighetsarbeid. Når det bokstavelig talt står tusener utenfor kirkedøren og ber om å få komme inn, så kan den ikke prioritere annerledes.

Da kirken ble dannet i 1959 hadde den 30 000 medlemmer. Ti år senere var tallet 113 000 og i 1973 var tallet ca. 180 000. For de siste syv år har gjennomsnittsvæksten i medlemstall vært ca. 15 %. Det sier seg nesten selv at denne vekst har ikke skjedd gjennom enkelt-omvendelser. Det har skjedd etter det vi med Donald McGavran kunne kalle et «people movement»-mønster. Med dette forstår man at grupper av mennesker som på en eller annen måte utgjør en sosial enhet, et «folk», samlet søker inn i den kristne kirke. Forskere som har studert kirkeveksten i Etiopia etter McGavrans metode har funnet 12 slike grupper eller folk som har sluttet seg til den kristne kirke. Innen Mekane Yesus-kirken har de største av disse bevegelser vært i Sør- og Vest-Etiopia. Den mest særmerkete bevegelse har vel vært den blant muhammedanske sheiker i Wollo-provinsen i Nord-Etiopia. Flere hundre sheiker med sine familier søkte inn i Mekane Yesus-kirken. Ca. 1 500 mennesker ble døpt i den forbindelse. Likevel skulle denne bevegelsen bli et vekkerrop for kirken. Man maktet ikke å følge opp med undervisning, og idag er det ikke meget igjen av den lovende bevegelsen. I alle synoder er det mennesker som ber om å få komme inn i kirken, men som man ikke har maktet å gi den mest elementære undervisning i kristendom. I tillegg til dette har man gang etter gang de siste år fått bønner om å komme til helt nye områder. Vi kan nevne den store Bale-provinsen i Sør-Etiopia, som bare har hatt minimal berøring med evangelisk kristendom, når man betrakter provinsen som helhet. Et annet område er ørken-landet som begynner 25–30 mil øst for Addis Ababa, hvor Adal-folket lever. De regner seg som muhammedanere, men det er en meget overfladisk form for muhammedanisme man finner blant dem. I Sør-Etiopia er også Gudji-stammen, med 700 000–800 000 mennesker, som stamme åpen for kristen forkynnelse.

Dette er utfordringen. Hvordan vil kirken møte den? Planen er at man frem til slutten av 1975 skal ha utdannet 137 prester og ca. 1 000 evangelister. Dette er fra kirkens side ikke ønsketenkning. Arbeidet ved teologiske seminarer og bibelskoler er lagt opp med dette for øye. Man har tenkt at man i løpet av den fem-årsperioden som slutter med utgangen av 1975, skal nå inn med nytt evangelisk arbeid på ca. 300 nye steder. Misjonene, som arbeider sammen med kirken, har gjort det de kan for å stille ressurser til rådighet. Kanskje kunne de store kirkelige hjelpeorganisasjonene i Europa og USA komme til hjelp med midler? Dette var en av grunnene til at Mekane Yesus-kirkens ledere skrev «brevet».